

PÜNKÖSTI ÁRPÁD

Kék egér

© Népszabadság Zrt.

© Pümkösti Árpád, 2009

NÉPSZABADSÁG KÖNYVEK

Kiadja a Népszabadság Zrt., Budapest, 2009

Szerkesztő: Réz Judit

Felelős kiadó: Kovács Tibor elnök-vezérigazgató

Könyvterv, borítóterv és tipográfia: Fákó Árpád
Tördelés: Divald

Nyomta és kötötte: Reálszisztéma Dabasi Nyomda Zrt.

Felelős vezető: Vágó Magdolna vezérigazgató

ISBN 978 963 9965 10 2

NEM AMERIKÁBÓL JÖTTEM...

T. Dénes Tamás

Nevében a T. lehet titkos, tekintetes, de Thomas is. Titoktan trilógiája első kötetének megjelenésekor derült ki, más is publikál Dénes néven, megkülönböztette hát magát. T. matematikus-kriptográfus (titoktanász), informatikai és általános biztonsági kérdések szakértője, sőt versíró is, mert gondolatait matematikailag pontosan megfogalmazza, ám az érzelemhez költemény kell. Szóval csodabogár, sajátos srófra járó agy, érdekes és progresszív figura.

1976 végén Ferge Zsuzsa szociológus felhívta: javasolják egy hat hónapos amerikai ösztöndíjra. Akkor egy külföldi ösztöndíj, főképp az USA-ba... T. mégis azt felelte: „Zsuzsa, ne haragudjon, nekem most születik a gyerekem, én nem tudok Amerikába menni!” Elállt a tudósasszony lélegzete: „Gondolkodjon rajta, holnap visszahívom.” T. másnap is ugyanezt mondta. Aki helyette megkapta az ösztöndíjat, öt évet töltött kinn.

– Nem szeretek utazgatni – tárja szét a karját. – A fejem Amerikában is úgy működik, mint itthon, és ezt az országot akartam szolgálni. Nyakig benne voltam matematikusként a társadalomtudományi kutatásokban. Napi három-négy óra alvás ellenére is szerződéseket kellett visszautasítanom. Hazai és külföldi folyóiratokban publikáltam, számtalan kutatásban használták az eredményeimet. A nyolcvanas években, mint szellemi szabadfoglal-

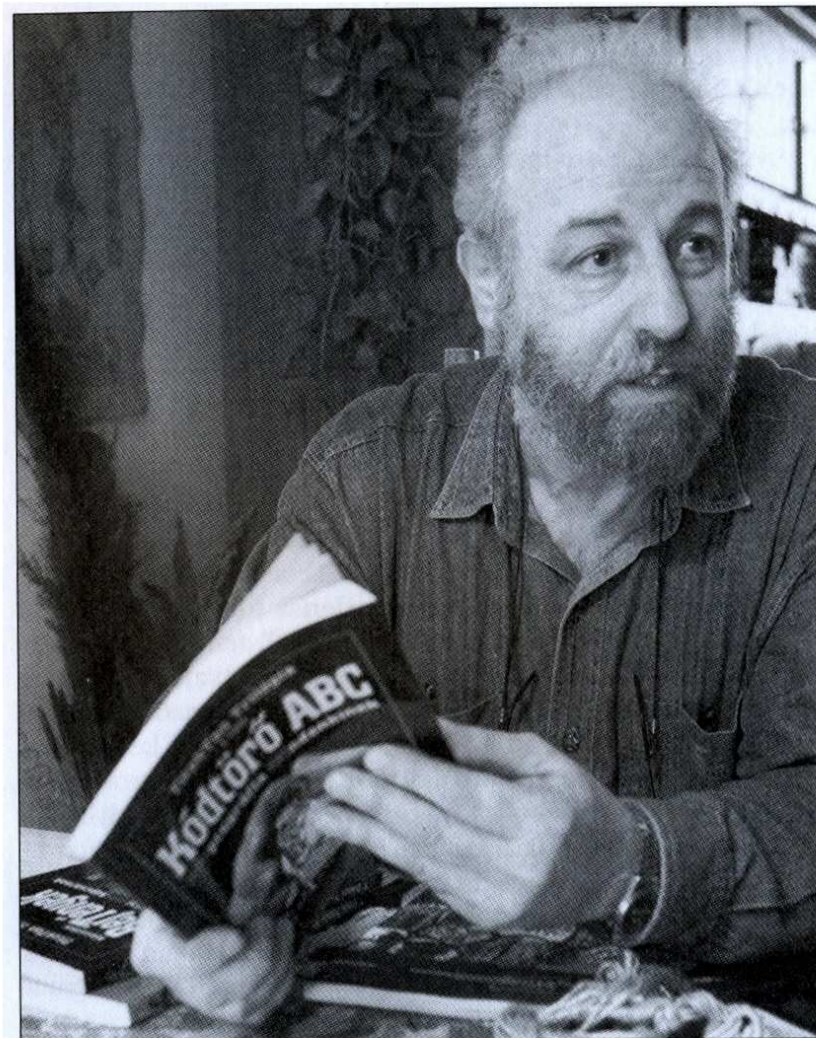

FOTO: KOVÁCS BENCE

kozású, el tudtam tartani háromgyermekes családomat, sőt kertes házat is építettem.

– A három-négy óra alvás genetikai adottság, vagy önsorsrontó munkamánia?

– Előfordult, hogy egy hétig nem aludtam. Csodálkoztak: ez még mindig él? Ötvenöt évesen már fáradékonyabb vagyok, öt

órát is alszom. De a munka a hobbim, és a szellemi elfoglaltság lényege, hogy az ember mindig gondolkodik.

T. mámoros előadó. Most – közbekotyogásaim miatt a harmadik órában – jegyzi meg, még szóba sem került, amiről leginkább szeretne beszélni.

Hét éve fogalmazta meg először, hogy a huszonegyedik század infosance, azaz információs reneszánsz kor! Hogy is van ez? A reneszánsz előtt a középkor azért volt „sötét”, mert az ismeret, a tudás az egyház monopóliuma volt. A társadalom csak erre a szellemi mankóra támaszkodhatott, ezzel elbicegett, de ha kirúgták alóla, satnya izomzata miatt összeesett. A reneszánsz ablakot nyitott a világra; a szemlélődés, a szellemi szabadság, a gondolkodás nagyszerűségét adta.

– Az egyház helyett ma a számítógépek, az IT (információtechnológia) mankójára támaszkodunk. Tévedés a temérdek „csodás” eszközt a tudással azonosítani. Engem nyomaszt, hogy az elektronizáció lényege nem jut el az emberekhez. Vegyük ki mindenből a legjobbat – legyen digitális fényképezőgép, legyen mobil, legyen számítógép –, de az ember ne hagyatkozzon teljes mértékben a gépekre, ne hagyja amortizálódni a gondolkodást. Minek a tíz megapixeles fényképezőgép, amikor hétköznapi célokra egy-két megapixel is elég? Minek a több gigaherces processzor, a több száz gigabájtos tároló, ha csupán levelezésre, szerkesztésre, vagy játékokra használjuk a számítógépet? Pazarlás az elképesztő technikai lehetőségeket ilyesmire használni, miközben az informatikai és általában a biztonság alapvető problémái megoldatlanok.

Egy olyan bonyolult rendszer, mint a társadalom, számos nézőpontból szemlélhető – folytatja. – Az európai kultúrák hajlamosak fehéren-feketén látni a világot. Ami nem jó, az rossz, nincs más alternatíva. A keleti kultúrákban elfér az élet ezerfélesége. Százfajta jó van és százfajta rossz. Európa hajlamos a megbélyegzésre. Véletlen lenne, hogy itt törtek ki a világháborúk? Magyarország Európából is kirí, olyan elemi erővel buzog a gyűlöletszító gondolkodás. A média is inkább csak erősíti ezt.

Elkeserít, hogy tehetetlenül kell végignéznem a szakmai és társadalmi problémák megoldására felhalmozott ismeretek kallódását.

Amint Hiller István bejelentette, hogy 2008 a reneszánsz éve lesz, T. nyomban írt neki, hogy az infosance társadalom programjánál reneszánszabb dolog el sem képzelhető. A klasszikus reneszánsz értékek a huszonegyedik századi technikai lehetőségekkel párosítva talán ismét összetarthatnák az embereket, erre szellemi műhelyt, klubrendszert, majd társadalmi programot lehetne létrehozni. A Mátyás-korabeli reneszánsz bemutatása nagyszerű, de legalább ilyen fontos a jelen és a jövő társadalma. A miniszter még nem válaszolt.

T. viszont megtette az első lépést, megírta az infosance „himnuszát”, az Emberi kiáltványt, amiért, ha babérkoszorú nem is jár, sok egyetértőre számíthat: „Elég! Elég. / Elég a szennyből, a sárból! / Elég a gyűlölet-politikából! / Alkotni szeretnénk! / Dolgozni, szeretni! / Harmóniába' élni! Nem adni, venni” – szól az első hat sor.

Bár T. az informatikai szakma jeles művelője, szakírója, és több alvó találmánya is van (a pénz- és dokumentumhamisítás elleni biztonságos védelem, feltörhetetlen bankkártyák, bankok biztonsági rendszere, spam nélküli levelezőrendszer, tévéjáték-műsor-szabadalom stb.), mégis egyik leghőbb vágya, hogy e kiáltványt egy mondandójával azonosuló színész adja elő. Terjesszék.

– Bánt, hogy szemétkosárba sem való ideákkal züllesztik, rombolják a társadalmat. Nem én akarok szerepelni, a nevemet akár meg sem kéne említeni. Olyan gondolatokat szeretnék eljuttatni az emberekhez, amelyek vagy szakmailag, vagy a társadalom békéje szempontjából fontosak.

T.-nek nincs kapcsolati tőkéje, nem szervező alkat: tipikus magányos farkas. Nem lovagolt, vadászott együtt senkivel, külföldi, hazai karrierépítéssel nem törődött, disszertációt másoknak írt, magának nem. Polihisztor módon maga találta ki és oldotta meg a feladatait, ami, infosance ide, infosance oda, korunkban nem igazán nyerő. Őt csak saját készítésű, eklektikus honlapján lehet megtalálni (www.titoktan.hu), meg napi húsz órán át a dolgozószobájában.

De nehogy valami savanyú tudósra tessenek gondolni! Rajongással mesél szerteágazó szakmai munkájáról. Trilógiájának kötetiben is bizonyítja, hogy a New York-i ikertornyok elleni terror-

támadás kivédhető lett volna, ha nem vall csúfos kudarcot a Földet lefedő kémműholdak adatainak elemzése.

– Mikor hallott utoljára páncélszekrényrablásról? Ha értelmetlenné teszünk egy bűncselekményt, felhagynak vele. Ez a bűnmegelőzés mottója. Hiába megy a páncélszekrényhez gépágyúval a rabló, hiába üti be az alkalmazott a helyes kódot, a szekrény csak tíz perc múlva nyílik ki, ám a csendes riasztás miatt ezt normális rabló ki nem várja. Maradt a páncélautó meg a nyitott pénztárak. Ha rablás esetén festékpatronnal értéktelenné tennék a pénzt, akár csak a postások tárcájánál, egyik hónapról a másikra töredékére lehetne csökkenteni ezt a bűncselekményfajtát is. Tehetetlenséget érzek, mikor látom, mi mindent lehetne megoldani. Engem nem a bűnüldözés, hanem a megelőzés foglalkoztat, a biztonság, amivel inkább csak szavakban buzgólkodnak.

De hogy mi a titok? Erre nehéz felelni. T. a Titoktan első kötetét szenteli a válasza. B. Franklin szerint: „Hárman akkor tudnak titkot tartani, ha közülük kettő halott.”

– Ha például itt ülne egy kínai, számára az egész beszélgetésünk titok lenne, pedig semmi ilyesmiről nincs szó.

Vannak tipikusan magyaros titkok, rejtélyek is. Például T. a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) egyéves ösztöndíjával megírta a Titkosítás a szépirodalomban című kéziratát; Micimackótól Orwellig benne van Verne három titkosírási rendszere és sok más, nálunk eddig nem publikált csemege, de a könyv kiadását az NKA már nem támogatta. Titok? Kuriózum? Vagy ahogy T. nevezi az ilyesmit: Rejtény?

– Miből él?

– Harminc év óta hű vagyok a szellemi szabad foglalkozáshoz, ami napjainkban gyakorlatilag hivatásos munkanélküliséget jelent. Pedig az évtizedek során felhalmozott szellemi tőkém hasznosításából a megvalósítók sokkal többet keresnének, mint én.

– Mi az ajánlat, T. úr?

– Kultúrtörténet a titkosítás szemüvegén át, hasonlóan, ahogy azt a fizika szemszögéből Simonyi Károly tette. A titkosítást kultúrtörténeti szempontból még nem dolgozták fel, pedig a titkosítás mindig a társadalmi folyamatok centrumában volt, polihisztorok foglalkoztak vele. Kevesen tudják, hogy az egész számítás-

technika a titkosításból fejlődött ki. Videosorozat is lehetne belőle, vetíthetnék a tévében, az iskolákban, hangalámondással el lehetne adni külföldre. Televíziójáték-találmányom teljesen új konstrukció, nem egy ismert játék variánsa, hasonló sincs hozzá. Szerencsejáték-szabadalmamra egy illetékes ismerős megkérdezte: „Láttál te már magyar szerencsejátékot?” Ajánlották, menjek el Los Angelesbe, ott biztos megveszik, és onnan haza lehet hozni... Hát hiába maradtam volna itthon? A második kivándorlási hullámból visszatérőket tárt karokkal fogadják. Mesélik el, hogy kell modern társadalmat kreálni, és ők osztják az észt. Aki itthon tette a dolgát, próbált egy jobb társadalmat csinálni, az nem érdekes, hiszen nem Amerikából jött.

– Mégis el kellett volna menni?

– A gondolatokhoz azelőtt sem kellett utazgatni, ma a világháló jóvoltából még kevésbé szükséges. Ez a felfogás egzisztenciálisan ugyan nem bizonyult hatékonynak, de szerencsémre, amikor a családnak leginkább szüksége volt rá, nemigen szenvedtünk hiányt semmiben. Számomra igazi élmény volt, hogy rajtam kívül senki sem fürdette a gyerekeimet. Minden este fél nyolckor ez volt a programom. Mikor első gyermekem, Eszter friss diplomásan megkérdezte, mit szólnék hozzá, ha elmenne Angliába bébiszitternek, azt mondtam: ha elég erőt érzel hozzá, próbáld meg! Az én történetem csak megerősíti az elhatározásodat. Ma Londonban, angol diplomásként, angol gyerekeket tanít.

– A másik két gyerek, a család?

– Rokonaim nincsenek. Szüleim meghaltak, a családot kiirtották. Középső lányom, Fanni, fotós. A legkisebb gyerekem, a húszéves Ádám, azt hiszem, a zenei pályán fogja megismételni az én küzdelmeimet. Én is folytatom, és tekintélyes mennyiségű munkám befejezésében új párom odaadóan támogat.

(2008)